

Den delen av Vang på Hedmark som i dag er dyrket og bygd, har så noenlunde form som et rektangel med den største utstrekning - ca. 12 km - mellom Vangsåsen i nord og Stangegrensen i syd; mellom grensene mot Løten i øst og Furnes i vest er avstanden 8-9 km. Rektangelet når bare med det sydvestre hjørnet ut til Mjøsa. Her - i den sydvendte hellinga mot Åkersvika og Svartelva, som er skillett mot Stange - samler bosetningen fra eldre jernalder seg. "Urgården" er forsvunnet; men navnene på de to store nabogårdene Akr og Vang (nå Åker og Prestegården) viser hvor den lå: midt mellom de to buktene Åkersvika deler seg i innerst inne. Rundt om finner vi 6 vin-gårder (Disin, Vidin, Selin, Gæsin, Kvikin, Farmin), 4 heim-gårder (Vardeim, Hjalleim, Skatteim, Haneim) og innimellom eller tett inntil dem 10 gårder med usammensatte naturnavn (Kluka, Eini, Rjuk, Kad, Fraunar, O, Hol, Voll, Geilar, Bjarkar). Innefor dette sammenhengende bosetningsområdet - som er 5-6 km langt og et på km bredt - ligger alle de gravene i bygda (i alt 12) som har gitt funn fra eldre jernalder. De 10 naturbenevnede gårdene har allikevel forholdsvis mange færre gravfunn enn de andre, så vi tør bare regne en del av dem som sikre jernalders gårder. På den annen side er nok nok noen av de eldste gårdsnavnene nå forsvunnet, så alt i alt kan det vel ha ligget en 20 gårder omkring Åkersvika i slutten av eldre jernalder. Dertil kommer muligens gården Hamar ("Storhamar") ute ved selve Mjøsa og sikkert Dordreim og Dolin oppe i landet; omkring den siste ligger gårdene Myr, Uppsaler og Kjos, som etter navnene godt kan gå tilbake til eldre jernalder. På Kjos og på en yngre gård enda litt lenger oppe er det gjort enkeltfunn av våpen fra folkevandringstiden, og det kan tale for at det var en liten grend der den gang. Ellers forekommer heller ikke enkeltfunn fra eldre jernalder utenom gårdene ved Åkersvika.

Vi skal nå se hvilken tilvekst denne bosetningen på 20-25 gårder fikk i vikingtiden. Innimellom de gamle gårdene omkring Åkersvika ble disse nye ryddet: Holasetr, Byrgisstader, Tumlastader, Finnsval, Markastader, Vidarshov, Torshov, Hudbreid, Møyarstader og Upphusar, dertil kom sikkert minst 3-4 av gårdene med usammensatte naturnavn her først opp nå, altså i alt 13-14 gårder. Innenfor området er det gjort 20 gravfunn fra yngre jernalder, derav 8 eller 9 på de nye gårdene. Mot nord og nordøst fikk Åkersvikbosetningen en sammenhengende utvidelse med 15-16 gårder: Kveberg, Flagarstader, Imislund, Hol, Gautaberg, Inga-berg, Stanger, Trondarhus (?), Leirhus, Herjulfssetr, Kartarsetr, Skråstader, Rolfsstader, Nashaugar, Blesastader og Herleifssstader. Fra disse gårdene har vi 8 yngre jernalders gravfunn. Ovenfor Nashaugar, i den gamle Dolingrenda, ble det tatt opp minst 2 nyegårder: Bliustader (1 gravfunn) og Hafsval. Et godt stykke nordenfor ble Igulssetr og Haugssetr ryddet. Rett øst for Blesastader

og Herleifsstader - ikke langt fra det gamle Dodreim - kom 3 andre stader-gårder opp: Homlustader, Ingivaldsstader og Atlastader. De danner overgangen til en helt ny bygd på 14-15 gårder inne ved grensen mot Løten: Ulfstader, Spadaberg (?), Lindiholt, Arnasetr, Skramustader, Lidarberg, Leirberg, Gran, Rappstader, Brattsetr, Hauksnes (?), Hårekstader, Gryting, Asvidarstader, Uppsaler og en nå bortkommet gård Hov. Det er gjort gravfunn på 4 av gårdene, og på de nordligste av dem finnes det flere hauger som ikke er utgravd. Denne særskilte bygda i nordøst ble kalt Hegvindar, mens storbygda nedover mot Åkersvika het Ridabu. En tredje bygd, A (Ås), ble skapt ved nyrydding i nordvest oppe under Vangsåsen; her er det 10-13 gårder, Narfamo, Dalseng, Husar, Gyrdslid (?), Lidar, Skeidssetr, As, Berg, Dufusetr, Markarstad, Seljusetr, Ormssetr og visstnok en gård til, som i kristen tid fikk navnet Kirkjubyr. Fra disse gårdene er det tatt vare på 5 yngre jernalders gravfunn og end~~de~~ hauger ligger uåpnet. - I hele det nåværende Vang herred brakte da vikingtiden godt og vel 60 nye gårder. Det vil si at antallet fra eldre jernalder ble meget nær firedoblet.

Utdrag av "Norges historie fra de eldste tider til eneveldets innførelse i 1660" av Andreas Holmsen.